

NOVINE SLOVENSKE KRAJINE

Izhajajo vsak četrtek za sledečo nedeljo

Letna naročnina:

na posamezni naslov
30 Din, na skupni 24 Din,
za inozemstvo 72 Din,
z Marijinim L. 100 Din,
za Ameriko 3 dolare

Štev. položnice 11-806

Uredništvo v Lendavi
Prava v Črensovcih

„Visoko čislam uče-
njaka,
ki nam preganja te-
mo zmot,
a bolj še cenim po-
štenjaka,
ki ve in hodi pravo
pot.“

(Gregorčič)

Ovce v vučoj koži.

Zadnje čase se opaža v našem kraju precejšnja delavnost takzvanih prijatelov sovjetske Rusije. Nega jih dosta, nego delavni so. Opaziš je, če količkaj gledaš, što se komi pridruži, ki je in da ne bio navajen se dosta družiti s priprostimi ljudstvom. Nahajajo se na cestaj, kde se ti pridruži kak popotni pajdaš, stavljajo se pri delavcaj na njivaj, posebno pa se radi pridružijo po nedelaj, kda se naše lüstvo zbira v male skupine, da si kaj pogučijo.

Če se takšoj skupini pridruži kakši prijateo sovjetov, začne navadno z lepim ali slabim vremenom, nato pa se pride na politiko, na bojno i se navadno stavi pri stiskaj dnešnjih dni. Se zna, dā so vse stiske krivi zdajšnji javni delavci, na pr. bivši poslanci, politiki in duhovniki. Prefrigano in premišleno znajo pogovor tak zasūkati, da se na prvi hip vidi, da bi istino meli. Odbija pa navadno to, da govori s takšim sovraštvom, da se njihov namen včasih opazi.

Namen te agitacije je očividno v tom, da v lüstvi zanetijo nezadovolstvo do zdajšnjega vodstva javnih zadev in oblastev in zbūdijo v njem čakanje na nekaj bogšega. Oni dobro znajo, da denešnja gospodarska stiska ma dosta drugi zrokov, vendar te prilično zakrijejo, da tem ležej podirajo zavüpanje lüstva v zdajšnji red. Človik more biti precj bistroumen i priličen, da jim more prav odgovoriti.

Vsakši spameten človek zna, da gospodarske stiske majo lahko več vretin. Lehko je to slabo vreme, ki pokvari pridelke na poli. Lani je bila sušava, letos predosta dežča. Lehko je gospodarsko blagostanje ali pa nesreča tudi sad splošnoga gospodarstvskega stanja po celom sveti. Vsi znamo, da bojna nikdar ne teži lüdstva sama, nego mā svoje tovarišice, kak so lakota i razni betegi. Zato prosimo v litanijaj Boga: „Küge, lakote i vojske, reši nas, o Gospod!“ Denešnje vojske ne zadenejo samo vojskujočega se naroda, nego majo slab vpliv na gospodarstvo vnoгих držav. Hüdobija je teda nesreče in stiske zvaliti na tiste lüdi, ki zā to niti nikaj nemrejo.

Greh denešnjega vodstva je tudi to, zakaj se ne nagnejo bole na sovjetsko Rusijo. Na to moramo odgovoriti, da, kelko je bilo potrebno i mogoče, je naša vlada itak sklenola trgovski pogodbo z Rusijom kak državoy. Nikak pa se nemremo nasloniti tak na kakšokoli državo, da bi na priliko kakša komunistična organizacija pri nas mogla delati, ka bi štela. To bi se pravilo, gojiti kače v naročjaj. Takša država bi sama pod sebov žagalava vejko. Slabih vzgledov pa skušeni mamozadosta.

Naslanjala se je bivša Češko-slovaška in jo je Rusija v stiski popunoma zapüstila. Naslanjala se je Poljska, celo nenapadalno pogodbo je mela s svojoj sosedov in je bila v hipi, kda bi bila potrebna najbolje mira v svojem ozadji, napadena v hrbet. Naslanjale so se tudi male baltiške države, pa so to naslanjanje plačale s tem, da je njihova opora popunoma požrla njihovo sloboščino i samostojnost. Šest sosednih držav je dozđaj moralo bridko spoznati, kakše namene ma Sovjetija do malih narodov i držav. Zato nam pä naj prijatelji sovjetske Rusije ne zamerijo, če mi malo dvojimo v hasnovitost toga naslanjanja.

Nasprotno pa je istina to, da je največkši deo denešnje stiske povzročila vojna. Vsi znamo, da je vojne v nemaloj meri kriva ravno komunistična internacionala, ki je delala na to, da so Rusi sklenoli zvezo proti Poljskoj i tak podnetili bojno. To je zgo-

Govor gospoda bana ob otvoritvi petanjskega mostu.

Ko je bila po svetovni vojni l. 1919. Slovenska Krajina priključena Sloveniji, ni bilo med njo in ostalo Slovenijo nikakih pravih prometnih zvez; samo preprost brod je tu in tam, kadar voda ni preveč narasla, omogočal zvezo med ljutomerskim okrajem in ozemljem na levem bregu Mure, ki je s svojo široko strugo in mrkimi valovi delila Prekmurje od ostalega slovenskega ozemlja. Tako je Slov. Krajina tudi še po priključitvi k Sloveniji živela dalje svoje posebno gospodarsko in kulturno življenje. V uradnikih, učiteljih, duhovnikih in drugih javnih delavcih, ki so v novih razmerah prihajali v prekmurske urade in šole, je domače prebivalstvo videlo prišleke, ki mu mnogokrat niso bili ljubi, pa čeprav so bili iste narodnosti in čeprav so prihajali med prekmursko prebivalstvo z najboljšimi nameni.

Prvo važno in trajno zvezo je dobila Slov. Krajina, ko je bila zgrajena železniška zveza Ljutomerski—M. Sobota. Približno v isti čas spada tudi zgradba veržejskega mostu, ki je lesen in ki je danes že v dosti slabem stanju. Veržejski most morda ni bil postavljen na najprikladnejšem mestu; saj ima na prekmurski strani le slabe zveze z zaledjem. Gornji del Prekmurja pa je moral doslej zaradi velike oddaljenosti od Veržeja uporabljati za prehod preko Mure most v nemški Radgoni ali pa brod v Petanjcih. Poleg tega pa je veržejski most z ozirom na svojo konstrukcijo in z ozirom na vodne razmere stalno v nevarnosti, da gā kakšna večja voda zruši in odnese in da na ta način izgubimo edino cestno zvezo Slovenije s Prekmurjem.

S tem sem že v glavnem označil razloge, zakaj je bila zgradba petanjskega mostu, ki ga danes odpiramo, potrebna in zakaj se je banovina odločila, da ga v kljub velikim žrtvam, ki jih je morala v ta namen doprinesiti, zgradi.

Petanjski most je velika in mogočna zgradba; prišteti ga smemo med največje cestne zgradbe v Sloveniji. Sam glavni most je dolg približno 100 metrov; njegova srednja odprtina meri 36 metrov, obe krajni pa merita po 30 metrov. Dolžina petih inundačijskih mostov znaša skupno 140 m. Vsi mostovi so široki po 6 50 m. Temelji mostu segajo 4 50 m pod dno struge, zavarovani pa so še z železnimi zagatnimi stenami, ki segajo 6 50 m pod dno struge. Temelji slone na plasti strjene gline. Konstrukcija je takozvani Gerberjev nosilec, ki je neobčutljiva napram manjšim posedanjem temeljev.

Ogromnost celotne zgradbe se razvidi zlasti iz materijala ki se je za zgradbo celega cestnega objekta porabil. Vgrajenega je bilo 7.170 m³ betona, za kar se je porabilo 170 vagonov cementa. Betonskega železa ter železja za zagatne stene se je pora-

blilo skupno 19 vagonov. Lesa se je porabilo za zagatne stene in za odre okrog 950 m³, kamna za tlak in kamenomet 1.800 m³, cestnega gramoza in peska za asfaltno cestišče iz Lepoglave 1.285 m³, dočim je bilo treba za napravo ceste same okrog 26.000 m³ nasipnega materijala.

Celotna zgradba je stala približno 6 milijonov 600 tisoč dinarjev. Vse te stroške je krila banovina sama, ne da bi zahtevala od cestnih okrajev Ljutomerski in M. Sobota sploh kak prispevek. Za to žrtev se je banovina odločila ne samo zaradi tega, ker sta omenjena cestna okraja finančno prešibka, da bi v doglednem času zmogla breme, h kateremu bi sicer bila po zakonu obvezana. Ostvaritev dobre in trajne cestne zveze Slovenske Krajine z ostalo Slovenijo ni samo stvar ljutomerskega in soboškega okraja, marveč splošno slovenska zadeva. Ta zavest me je nagnila k odločitvi, da prevzame banovina za to zgradbo vse stroške nase.

Danes, ko je to veliko delo dovršeno in ko na slovesen način odpiramo to novo cestno zvezo s Slov. Krajino, bi si dovolil poudariti prav posebno tele misli:

Ti novi mostovi in ta nova cesta bodo gotovo ogromne vrednosti in koristi za Slov. Krajino. Blagovni promet z ostalim slovenskim ozemljem in zlasti z Mariborom, ki je za Prekmurje najvažnejše tržišče, bo bistveno olajšan in pospešen. Tako bo tudi

Prekmurje, kjer je moral doslej kmet prodajati svoje pridelke nayadno po mnogo nižjih cenah, kakor so bile v drugih predelih Slovenije, deležno višjih cen in se bodo morali v korist kmeta razni prekupčevalci zadovoljiti z manjšim zaslužkom. Pa tudi obratno: pospešeni promet bo ob normalnih razmerah ugodno vplival na znižanje cen onim potrebščinam, ki jih mora prekmursko prebivalstvo kupovati in ki se v Prekmurje uvažajo.

Ko se zavedamo velike gospodarske koristi te nove cestne zveze, pa ne smemo prezreti, da gre zasluga za zgradbo teh mostov naši slovenski banovini, ki predstavlja našo slovensko narodno skupnost. Le dobro se zavedajmo, da bi Slov. Krajina današnjega praznika ne slavila in da bi se še desetletja in desetletja vozili preko Mure s starim brodom, ako bi vladal nad nami tuj gospodar. Današnji praznik naj nam bo torej trajna prepričevalna priča, nam vsem bodočim slovenskim rodovom, kako neizmerne važnosti nam je lastna svoboda in lastna država.

Moja srčna želja je, naj poveže ta novi most trajno in trdno oba bregova med seboj — Slov. Krajino in ostalo Slovenijo — v eno skupno neolčljivo in nerazdružljivo Slovenijo. S to željo in s to prošnjo do Boga — odpiram to novo cestno zgradbo in jo izročam javnemu prometu.

Naj živi združena Slovenija v mogočni svobodni Jugoslaviji!

Politične vesti

Nemški zunanji minister von Ribentrop je obiskal Rim, kjer so razmotrivali vsa politična vprašanja Evrope, ki so stopila zadnji čas v ospredje. Politični krogi so mnenja, da je potovanje nemškega zun. ministra v zvezi z naslednjimi vprašanji: 1. Kako izdelati načrt za vojno v nastopajoči zimi tako, da bosta Nemčija in Italija nastopali vzporedno zoper Anglijo. 2. Kako razdeliti angleške in francoske kolonije v Afriki. 3. Kakšno vlogo naj odmerijo Španiji v sedanjih vojni. 4. Kako naj se končno ustalijo razmere na Balkanu s posebnim ozirom na Sovjetsko Rusijo. 5. Kaj naj ukrenejo proti Združ. državam, ki vedno bolj izdatno podpirajo Anglijo z vojnimi materijalom. 6. Novi mirovni predlogi.

Angleške izgube v zraku. Nemške oblasti poročajo, da so v mesecu avgustu in prvi polovici septembra Angleži izgubili 2696 letal.

Angleži pa trdijo, da so v istem času Nemci izgubili 1876 letal, s približno 4000 letalci, sami pa so izgubili 661 letal, z nekaj nad 600 letalci.

Novo ameriško letalo. Amerikanci vedo povedati, da je ameriško letalstvo dobilo novo lovsko letalo, ki doseže 740 km hitrosti na uro. To lovsko letalo je oboroženo z dvema

topoma in 4 strojnicami. Prav tako pravijo Američani, da imajo nove bombnike, ki zmoro polet 11.000 km brez prestanka in ima na krovu 12 mož posadke in more vzeti 18 ton bomb s seboj.

Vojska generala Graziana, ki vodi italijanske čete proti Egiptu, šteje 300.000 mož in je že prišla 100 km globoko v Egipt, dočim razpolaga Anglija tamkaj le z armado 250.000 mož.

Ameriška sodba o škodi v Londonu. Ameriški listi pravijo, da je v prvih 10 dneh letalskega napada bilo v Londonu popolnoma porušeni 2000 poslopij, deloma porušeni 3000 zgradb, lažje poškodovanih pa 10.000. Največja škoda je prizadeta pristanišču ob Temzi.

Francozi krvavo plačujejo vzdrževanje nemške posadke. Francoska vlada obvezana po premirju, ki ga je podpisala, mora na lastne stroške vzdrževati nemško armado, dokler bo imela francosko ozemlje zasedeno. Stroški znašajo 300 milijonov dinarjev na dan, kar znese 9 milijard din mesečno. Francoska vlada je v resnici v skrbeh, odkod naj zbere tako ogromne vsote.

Tudi Amerika se oborožuje. Združene države na vso paro proizvajajo letala, tako da bodo ameriške tovarne imele v začetku 1941. leta 13.000 letal, do julija 1941. 24.000 letal, leta 1942. 30.000 letal.

Predsednik Združenih držav ameriških Roosevelt je objavil zakon o uvedbi splošne vojaške obveznosti in na podlagi tega zakona bodo Združene države razpolagale z armado 16.000.000 mož.

Japonske čete so napadle francosko Indokino. Dve uri so se franc. čete srdilo upirale. Napada, nato pa so Francozi podpisali z Japonci dogovor, v katerem Japonska dobi nekaj letalskih oporišč in pravico prehod za svoje čete z Juž. Kitajske skozi Indokino.

dovinska istina i toga tudi dnesden nihče ne taji. Ešče bole pa razsvetliti to istino zgodovina.

Najvekša nesreča denešnjega časa je bojna. Bojna zahtevle, da se narodi oborožujejo, da se oboroženi podajo v bojno, da se kolejo brez potrebe in brez konca. Zato je ravno nasprotno istina, da je naše vodstvo države ravno v tom pogledi včinolo neizmerno dobroto s tem, da je dozđaj ešče vsem nevarnostim na zlük občuvalo mir. Draginja je velki križ, pomanjkanje živeža je tudi nevolja, pa vse to trpljenje je komaj senca proti tistomi, kda kakšo državo zadene boj-

ne. Strašno je samo misliti na tisto trpljenje, štero morejo prenašati dnesden vojaki na bojiščaj, lüstvo v ozadnji pod dežčom bomb i begunci, ki morajo vse povrčiti doma i se podati od doma v negotovost, biti na dežči, stradati, prezeblavati.

Da si pa občuvamo mir na zvüna, je dosta, skoro vse, odvisno od toga, če bomo mir meli od znotra. Mir pa bomo meli, če se ne bomo dali motiti i zapelavati od takših, ki ne čütijo nikše odgovornosti, nego jim je samo eden cio pred očmi, da celi svet pokrijejo s krvavim plaščom svetovne revolucije.

Nedela

po Risalaj dvajseta

Tisti čas bio je niki kralič, šteroga sin je betežen bio v Kafarnaumi. Te gda bi čuo, ka je Jezus prihajao z Judeje v Galilejo, šo je k njemu i proso ga je, ka bi doli šo i zvracho bi sina njegovoga, ar je začao merati. Pravo je zato Jezus njemi: Či značenja i čuda ne vidite, ne verjete. Veli njemi kralič: Gospodne, hodi doli prvle liki merje sin moj. Pravi njemi Jezus: Idi, sin tvoj žive. Vervao je človek reči, štere je pravo njemi Jezus i odišo je. Gda bi pa že doli šo, slugi so pred njega pribežali i nazvestili so govoreči: ka sin njegov žive. Zvedavao je zato vōro od njih, v šteroj njemi je ležeje gratalo. Pravili so: ka včeraj v sedmōj vōri je nihala njega trešlika. Spoznao je zato oča, ka je ona vōra bila, vu šteroj je velo njemi Jezus: Sin tvoj žive. Vervao je on i cela hiža njegovoga. (Jan. 4, 47-53).

V denešnjem evangeliji nam Jezus predoči, kakšo moč ma prava vera. Si že kda premišlavao, zakaj Jezus vsikdar brezpogojno zahteva vero? Ali ne vera proti našemi razumi?

Stopiva nekelko bliže k tomi pitanji!

Človek je velki.

Bog ga je obdaro z razumom i s pomočjov razuma si je človek podvrgeo vse: zmero je globočino morja, preleto visino zraka, naravne sile si je podvrgeo, da služijo samo njemi. Skratka: vladar na zemli je človek.

Pa denok tu človek nagne svoje čelo i prigne svoje koleno i pripozna: *Istina, Bog je vekšl i mogočnejšl.* Verjem vse to, ka nam je Bog nazvesto.

Delavcom v Nemčiji naznanjamo:

Rafaelovoj družbi v Črensovc javla ministerstvo socialne politike pod brojom 24.921 od 16. sept. 1940. oddelek za zaščito delavcov, da nemško kmetijsko ministerstvo Reichswirtschaftsministerium namerava dovoliti, da vsi naši delavci, ki so zdaj v Nemčiji, morejo na konci toga leta ali v začetki prišestnoga ves svoj zaslužek, ki njim ostane više od mesečnih 60 mark, štere lejko domo pošilajo, zameniti po klirinškoj ceni. Naše ministerstvo pa si prizadeva, da bi v Nemčiji kupleno blago mogli brez carine spraviti domo. Gda bo to ugodno rešeno za naše delavce, bomo v „Novinaj“ objavili.

To javla Raf. družba v Črensovcih.

Ki majo prihranjene marke.

Vsi naši delavci, ki so v Nemčiji ali doma, dobijo izplačane tiste marke po klirinškoj ceni, štere so si do 31. decembra 1. 1939. spravili v Nemčiji i je tam majo ali pri gospodaraj ali v kasaj ali kakkoli v Nemčiji shranjene.

Vsi ti, ki so doma i ne v Nemčiji, naj javijo Rafaelovoj družbi v Črensovc sledeče:

1. naslov, gde so bili na deli,
2. gde majo v Nemčiji peneze,
3. keliko mark majo tam,
4. na šteri naslov naj se penezi pošlejo domo.

Delavci, ki ešče zdaj živejo v Nemčiji, naj gornje podatke pošlejo naravnost na naslov „Putnik“, Berlin.

Rafaelova družba pošle vse prijave na socialno ministerstvo, štero je dostavi v Berlin.

To je javilo 18. septembra socialno ministerstvo, oddelek za zaščito izseljencov pod brojom 24.923. našoj Rafaelovoj družbi.

Marke ne smejo delavci domo prinašati.

Med našov državov i Nemčijov je sklenjen sporazum, v smisli šteroga naši sezonski delavci ne bodo smeli domo vzeti niedne marke. Dobijo pri odhodu v domovino samo ček od 10 mark, šteroga njim da Putnikova poslovalnica v Berlini. Te ček izplača Putnik na našoj meji. — To naznanja Rafaelova družba za vārstvo izseljencov Slovenske Krajini tistim, ki majo koga na sezonskom deli v Nemčiji. Naznanite njim to pismo, ali njim pošlite to številko „Novin“.

Papež Pij XII. o katoliškem delu

Ti laiki si ne stekajo samo za slug za Cerkev, ampak tudi za državo, ker njihovo delo za krepostno življenje posameznikov in družin ter socialnih krogov po načelih pokorščine, pravičnosti in medsebojne ljubezni okrepljajo tudi temelje, na katerih počiva posvetna družba. V času, ko so sproščene najhujše strasti v medsebojni borbi rušenja — je dejal papež — je največja naša nada Katoliška akcija, v kateri vidimo najboljše sodelavce za to, kar je naša največja skrb, namreč za povratek Kristusa v človeško vest, v domača ognjišča, v javne nravi, v odnošaje med socialnimi razredi, v družabni in državni red pa tudi v mednarodne odnošaje.

Nato je papež prešel na organizacijo Katoliške akcije kot tako. Najprej je tesna povezanost med Katoliško akcijo in cerkveno hierarhijo. Cerkvena hierarhija učni in vodi, Katoliška akcija pa je poslušna sodelavka, ki Cerкви nuja vse svoje moči. Člani Katoliške akcije pa so dolžni spoštovanje in poslušnost tudi državne oblasti in njenim zakonitim uredbam. Tako bodo člani Katoliške akcije, ki ni in noče biti strankarska organizacija,

ampak vzor gorečnosti za vero in zgledega življenja, dokazali, da niso samo zgleadni kristjani, ampak tudi najboljši državljani, ki so pripravljeni za domovino žrtvovati tudi življenje, kadar to zahteva njena upravičena blaginja.

Kot pomočnica cerkvene hierarhije si mora Katoliška akcija v prvi vrsti prizadevati za globoko versko, duhovno in kulturno oblikovanje vsakega posameznika. To oblikovanje vsakega posameznika je delo prav posebne in izbrane vzgoje in posebno duhovni pomočniki akcije so tisti, ki imajo nalogo v tem smislu oblikovati člane akcije, katere napajajo iz čistih virov krščanskega nauka. V tem duhovnem delu pa — je dejal papež — priporočamo predvsem molitev, poslušanje svete maše, pogosto sprejemanje Evharistije in duhovne vaje. „Biti član Katoliške akcije“ — je poudaril papež — „ne pomeni imeti kakšne predprave in se smatrati za boljšega od drugih, ampak pomeni, s posebno močjo čutiti dolžnost biti v duhu odpovedi in ljubezni vsem vse, da bi se vsi pridobili za Kristusa.“

(Dalje)

Petanjski most - slovesno otvorjen

Že pred nekaj tedni je bil petanjski most izročen prometu, brez večjih slovesnosti. Vendar smo vsi čakali, da se bo ta zgodovinski dogodek svečano proslavil. Pripravljali odbor, kateremu je načeljeval predsednik soboškega cestnega odbora g. župan Hartner, je v dogovoru z g. banom določil nedeljo 22. septembra za ta izredni svetek.

Prireditelji so imeli srečno izbiro: nedelja je bila sončna in jasna, kakor redko katera dosedanja. Cesta proti Petanjam je bila že na vsezagodaj polna kolesarjev in pešcev, ki so hiteli proti slavnostno okrašenemu mostu. Petanjci so se okrasili za ta dan kakor malo kdaj: raz hiš so visele državne zastave, po vasi so se vrstili številni slavoloki in okna so bila v cvetju kakor samo ob svetkih.

Na glavnem mostu v sredini je bil postavljen oltar in slavnostna tribuna. Kdor je to pogledal, je opazil, da so skrbne roke okrasile vsak kotiček.

Ob 1/2 10 uri so se začeli zbirati odličniki k zadnjemu slavoloku za sprejem prevz. knezoškofa in gospoda bana. Tu smo predvsem opazili naše domače prosvetne in kulturne delavce: g. ban. svetnika Klekla, g. dekana Krantz, oba bivša poslanca g. Klara in g. Bajleca, banov. tajnika JRZ Casarja, bivšega poslanca g. Benka, oba okrajna načelnika g. dr. Bratino in g. Grabrijana, predsednika okrož. sodišča g. dr. Dobrovska, drž. pravdnika g. dr. Juharta, predsednika okr. sodišča dr. Šumenjaka, rav. gimnazije ing. Zobca z večimi gg. profesorji, srez. šol. nadzornika g. Antauerja.

Istočasno so prihajali gg. iz ostale Slovenije, med drugimi: g. polkovnik žand. polka Barle, bivši minister g. Snaj, načelnik telm. oddelka ban. uprave g. Rueh, bogoslovni prof. dr. Hohnjec, kanonik Weixl, ravnatelj Hrastelj, bivši poslanec g. Žebot, srez. načelnik Skalé in Farčnik ter mnogi drugi odličniki.

Točno ob 3/4 10 uri se je pripeljal prezviš. g. knezoškof dr. Tomažič v spremstvu g. tajnika Camplina. Pozdravil ga je g. župan Hartner. G. knezoškof Ivan Jožef se je prijazno pozdravil s prisotnimi odličniki ter se zahvalil za sprejem.

Četrtr ure kasneje se je pripeljal g. ban dr. Marko Natlačen v spremstvu rektorja univerze g. dr. Matija Slaviča. Poleg g. Hartnerja so bana pozdravile 3 deklice in mu izročile lep šopek.

Po pozdravih se je sprevod podal na most, kjer se je takoj začel obred blagoslovitve, ki jo je opravil g. knezoškof. Lepe obredne molitve v slov. jeziku so napravile na prisotne globok vtis.

V lepem govoru, katerega je motil samo madžarski naglas se je g. Hartner zahvalil za blagoslovitev in naprosil g. bana za otvoritev mostu. G. ban je most otvoril s krasnim govorom, ki ga v celoti prinašamo na prvi strani. Sledila je sv. maša z globoko zasnovanim verskim govorom g. knezoškofa; govor bo v celoti objavljen v „Marijinem Listu“. Posebej moramo poudariti, da so bili tako gostje kakor domačini navdušeni nad petjem soboškega cerkv. zbora, ki ga tako posrečeno vodi g. Tuš. Ni bilo neopazno, da so pri tem petju sodelovali Sokoli v kroju: v gotovih trenotkih je srce pač močnejše kakor ideološke razlike!

Po maši je v lepah besedah orisal pomen dogodka z ozirom na našo lokalno zgodovino g. Bajlec. Nato je sledilo slavnostno kosilo v park Hotelu, kjer je bilo izrečeno več toplih čestitk g. banu. Govorili so poleg g. Hartnerja še g. knezoškof, dr. Slavič, g. Klekl, g. Snaj. Vsem se je g. ban zahvalil v duhovitih besedah.

Želimo, da bi se izpolnile besede g. knezoškofa, „naj služi most v čast Bogu, duševnemu in telesnemu blagru ljudstva, varnosti domovine, v ponos in hvalo Jugoslaviji in njeni vladarski hiši.“

Š. Barbarič in Š. Skledar:

SVETILNIKA NAŠE ZEMLJE

1. Poročilo mesto uvoda.

Skoraj pol Odisejevih dogodivščin smo imeli na našem izletu SKAD „Zavednosti“. Resda nas niso strašili velikani, ne na poti skozi Ravensko, ne na obisku lepot goričke zemlje.

Zares, 3. septembra je bilo lepo! Še nebo se nam je nasmehnilo, že na vse zgodaj. Tako je tudi ostalo vseskozi: ko smo odinili iz Sobote proti Tišini, kjer nam je preč. g. dekan Krantz ponudil prijateljsko roko, dobre in poučne besede o starodavnosti cerkve ter nas za slovo še pogostil; enako prijazno sonce je srebrilo Murin tok, ko smo obiskali novi most na Petanjcih; za časek smo se celo ustavili ob Kučnici v Gederovcih, kjer nam je zaprla pot državna meja; ljubke in znamenite vasice so nas v mladem jutru pozdravljale ob cesti, ko smo se bližali belo-zeleni Cankovi, kjer nam je izkazal gostoljubnost tov. Klanjšček in smo obiskali cerkev ter novo šolo; in krasno vreme se nam je smehljalo vse do Sv. Jurija v Rogoševcih, kjer smo zaužili darove kar dveh gostiteljev: bogoslovca Türhe in g. župnika Varge, slednjič smo izkazali čast krasno in nanovo poslikani cerkvi ter njenemu patronu — vitezu sv. Juriju; nato pa smo se mi začeli smehljati — kakor se je preje vreme nam — obiačkom, ki so se menda ustrašili naše dobre volje in se umaknili soncu; pot proti Gradu nam je ogrela mlado kri, da smo po počastitvi gornjelendavske Matere Božje dali duška svojemu veselju: povzpeli smo se na hrib pred grajsko poslopje, zapeli slovensko pesem in si malce oddahnili.

Ves čas je bila vesela zabava naš delež. In v dobri volji se človeku dan izmakne izpod rok liki riba! Tudi nam se je.

Po državi

Zadnje nedeljo je bila širša seja ban. odbora mladinske JRZ v Ljubljani. Seje se je udeležilo nad 200 delegatov iz cele Slovenije. Predsednik ban. odb. mladinske JRZ za Slovenijo in bivši poslanec Rudolf Smersu je vodil sejo. Podana so bila različna poročila in smernice. Iz vseh poročil je vela mladinska navdušenost za politično delo v korist slovenskega naroda in neomajana vera in zaupanje v zun. politično vodstvo.

Naša zveza poljedelskih delavcev z 12 000 članov je, kakor smo že poročali v zadnji številki „Novin“, stopila v zvezo Združenih delavcev. Zato so se predzadnje nedeljo, t. j. 15. sept. zbrali zastopniki ZPD in nosilci našega javnega življenja ter zastopniki ZZD in podpisali dogovor v Delavskem domu v Soboti. S tem bodo naši poljedelski delavci dobili iste pravice, kakor delavci obrtniških in tovarniških obratov, to je pravico do socialnega zavarovanja, minimalnih mezd ter do zastopstva v delavskih socialnih ustanovah. Število delavstva verskega prepričanja se je s tem pomnožilo v korist delavskemu stanu in naši narodni celoti.

Zaplemba sladkorja in riža.

Trgovcu Kolomanu Vereš iz Čakovca je oblast zaplenila 7000 kg sladkorja in 900 kg riža, ki ga je trgovec skrival in ga ni hotel prodati svojim odjemalcem, računajoč na višje cene. Sedaj bo tudi ta trgovec, kakor že mnogo drugih, moral iti v znano prisilno bivališče špekulantov trgovcev Dolnji Lapac.

Kako se godi trgovcem špekulantom v Donjem Lapacu. Po poročilih zagrebških listov je že prišlo na prisilno bivanje v Donji Lapac na Hrvatskem nekaj trgovcev-špekulantov. Je to manjha vas, ima le nekaj hišic. Ko so prišli trgovci v to vas, jih nobena hiša ni hotela sprejeti pod streho, niti jim dati hrane, tako da so morali pripraviti za nje navaden skedenj, v katerem bodo prebivali. Ko so bogati in razvajeni trgovci to videli, so začeli na glas jokati. Eden izmed kmetov pa jim je rekel: „Le-poglava bi bil za vas pravi blagor!“

Usnje, vredno 2,000.000 din, zaplenjeno. V Mariboru so odkrili velikansko skladišče usnja, vrednega 2 milj. din in to kljub temu, da so trgovci z usnjem zatrdjevali, da tovarne nimajo več usnja in se je za to usnje podražilo za 150%. Tako je mestno mariborsko poglavarstvo zaplenilo usnje, ki so ga našli v nekem skladišču in je last najbogatejšega Mariborčana, Walterja Halbertha. Tudi ta bo najbrž romal v neko prisilno bivališče.

Tako smo morali Sv. Bedeniku v Kančovcih le oddalec pomahati v pozdrav, češ:

Počakaj! Drugič nas tja pride še več... Spomin na dva velika moža, ki sta v teminah dajala svetlost naši Krajini, smo pa obudili na livadi zunaj gračke vasi. Tedaj smo začutili, da nam je še treba Kūzmičev, Ivanocyjev... Tako je tudi poudaril tovariš Novak Stefan.

Svoj zabaven in poučen izlet smo končali s povratkom skozi Bodonce in druge tihe kraje v Soboto.

Resnično! Doživeli smo pol Odisejade, čeprav nas niso strašili velikani.

In sedaj se zamislimo v življenje in delo dveh svetilnikov naše zemlje: Mikloša Kūzmiča in Franca Ivanocyja.

MIKLOŠ KŪZMIČ (1737—1804)

S Štefanom in Miklošem Kūzmičem smo stopili Prekmurci v občestvenost (ne še v skupnost) slov. slovstva, prinesli smo trdne dokaze svojega slov. življenja. Ob obeh Kūzmičih se začenja zavestna verska ločenost v prekm. slovstvu, z njima so bili dani posebni pogoji za razvoj v ozkih pokrajinskih mejah. Da je književno delo ločeno, je razumljivo, saj so katoličane in luterane ločile cerkve in šole. Sicer pa sta šle obe smeri dokaj vzporedno, brez hudih nasprotovanj sta živeli ena ob drugi in sledili istim težnjam in potrebam svojega časa. Vse književno delo je v svoji navezanosti na vero in ljudstvo izšlo iz idealizma katoliškega in luteranskega Kūzmiča.

Mikloš Kūzmič je bil pred 150 leti najizrazitejša prekmurska osebnost,

Glasi iz Slovenske Krajine

Blagoslovitev farnega doma v Turnišču. Lep, veličasten farni dom je vzrastle ob sodelovanju turniških farnikov in pod vodstvom dekana Jeriča. Ta dom bo brez dvoma vršil svojo prosvetno in narodno nalogo tukaj v najsevernejšem kotičku slov. zemlje. Zadnje nedeljo ga je blagoslovil g. dekan ob 1/2 10 uri. Nato je spregovoril pomenljive besede o zgodovini doma in prosvete in pa o namenu doma, ki naj bo zbirališče vseh tvornih sil v fari. Za njim je povzel besedo g. Verbanjšček, katehet v Lendavi, ki je v lepem govoru povdarjal narodno misel tukaj ob severni meji. Za njim so prinesli pozdrave prosvetnih društev: za beltinsko g. Sraka, za bogojansko bogosl. Püčko, za bogojanski FO Puhan. Sv. mašo je daroval g. dekan. Popoldne po večernicah je bila otvoritvena proslava, ki je obsegala nagovor in zahvalo g. dekana vsem, ki so se trudili in delali pri zgradbi tako ponosnega doma, ki naj bo žarišče kulturnega dela. Za njim je pevski zbor zapel pod vodstvom org. Dominko Štefana tri lepe pesmi v narodnem duhu. Govoril je nato g. Vojkovič, soboški župnik o nalogah mladine. Sledila je Finžgarjeva igra: „Naša kri“. Igro je vodil domači g. kaplan Kozar. Priredila jo je „Zavednost“ s sodelovanjem domačih igralcev. Igra je bila zelo lepo odigrana, igralci so svoje vloge pod spretnim vodstvom zelo dobro rešili, tako, da so še igro ob 7. uri zvečer ponavljali in obakrat je bila dvorana popolnoma zasedena. Nerazumljivo nam pa je, kako so mogli domači rogovleži ob tej priliki napasti dečke iz drugih vasi, ko so se vračali od igre. Morda jim ne privoščijo duhovnega užitka?

Nastavljena je bila na davčni upravi v Lendavi gđc. Godina Marija iz Sr. Bistrice, članica SKAD „Zavednosti“.

Lendava. Sreski odbor društva Rdečega križa se toplo zahvaljuje tukajšnjemu kinopodjetniku, da nam je odstopil za proslavo tedna Rdečega križa kino ter nam preskrbel za sedanje nemirne čase lep film miru. — Sreski odbor.

Na duhovne vaje sta odšla g. Klekl Jožef, banski svetnik in g. Halas Daniel, polanski župnik. Želimo jima veliko duhovnega veselja.

Stavbena zadruga v Soboti se lepo razvija. Ker ima zadruga namen svojim članom preskrbeti ceno in zdrava stanovanja, kar v Soboti zelo primanjkuje, vabimo vse najemnike, da se čim prej včlanijo v zadrugo, s čimer jim bo omogočeno, da pridejo do lastnega doma. Zadruga bo zidala stanovanjske hišice in te

hišice odprodajala svojim članom proti mesečnemu odplačilu. Na ta način bo vsak član lahko prišel do lastne hišice, ker bo namesto drage najemnine lahko plačeval mesečne obroke.

Dne 19. septembra t. l. se je vršila v Delavskem domu konferenca zastopnikov ZZD, ZPD in DZZTN. Konferenci sta prisostvovala oba tukajšnja člana plenarne Delavske zbornice. Na konferenci so razpravljali o naraščajoči draginji v zvezi z delavskimi mezdami, o javnih delih z ozirom na pretečo brezposelnost in o preskrbi delavstva z življenjskimi potrebščinami. Vsi delegati vseh treh strokovnih organizacij so si bili v vseh sklepih edini. Taki skupni nastopi bodo gotovo rodili zaželjene uspehe in vsled tega je želeli, da se z ozirom na sedanje težke čase take skupne konference večkrat vršijo. Iz te konference se je poslala sreskemu načelstvu v Soboti sledeča spomenica: 1. Sresko načelstvo v M. Soboti naj določi prodajno ceno kruhu na najnižjo možno višino; 2. Sresko načelstvo naj podvzame vse potrebne ukrepe, da prepreči nadaljnji porast draginje pri živilih in kurjavi; 3. Sresko načelstvo naj poskrbi zadostno količino živih, drv in premoga za manj premožne sloje po znižanih cenah, za brezposelne pa brezplačno in tako zajamči obstoj teh družin preko zime; 4. Sresko načelstvo naj se posluži predpisov § 150. obrtnega zakona, po katerem je upravičeno predpisati maksimalne cene na drobno prodajo vseh življenjskih potrebščin, ki so neobhodno potrebne za življenje.

Šolske knjige

In potrebščine za vse šole
Vam nudi v veliki izbiri in
po najnižjih cenah

MOHORJEVA
TISKARNA IN KNJGARNA
Podružnica M. Soboti, Glavni trg 5.

(V hiši g. Štivana)

Te dneve smo čitali v časopisu, da je dne 10. IX. 1940. bila objavljena v „Službenih novinah“ nova uredba o minimalnih mezdah v kateri uredbi je določena najnižja mezda 4 dinarje na uro za navadnega delavca. Po tej uredbi ima ban pravico, da to najnižjo mezdo zviša še za 50%. Delavske organizacije po drugih krajih pripravljajo akcijo za zvišanje te najnižje mezde, naša ZZD se pa mora boriti, da dosegne to, da delodajalci izplačujejo vsaj zakonito določeno

vodilna v cerkvi in šoli: dekan (vice-archidiakon) in šolski nadzornik „slovenske okrogline“, prvi in takratni edini prekm. kat. književni tvorec. Njegovo delo se torej ne kaže le v sedmih knjigah, pač pa je obsegalo potrebe in nujnosti vse pokrajine. Mikloš Küzmič pri Sv. Benediktu, ljutomercan Leopold Volkmer pri Sv. Urbanu, niže Ptuj, ročinski vikar Stanič in Korošec Urban Jarnik — to so štiri prosvetljene postave na prelomu 18. in 19. stoletja, kateri so s svojim delom na mejah izvršili važno preporodno nalogo.

Mikloš se v knjigah ne oddaljuje od snovi, da bi nam ob strani povedal kaj osebnega, kot Štefan, ki je za obe svoji knjigi pripravil predgovor. Le v nedostopni korespondenci s Szilyjem, v njegovem lastnem nagrobnem napisu in pri pisatelju Starin prihajamo do glavnih potez Küzmičeve osebnosti. Zelo lepo ga označujejo Starine, da mu „bogoljubnost z čela sija, iz persih pa domorodnost dija“. Sicer pa je v Küzmičevih knjigah zelo močno občutili avtorja in to mi ga je vedno približevalo. Čutil sem njegovo vneto za vero, ljudski duh, delavnost, očetovsko besedo in narodno mišljenje; razumel, zakaj ga „slovensko ljudstvo ma vedno v dobrom spominu“ in študiral sem tisto točko nagrobnega napisu: okusil malo sem ta svet (vixi mundo quam inanis). Občutil sem pri njem zlasti: kat.

prekmurskega duhovnika, njegove posebne težave v versko mešanih predelih in neprestano delo med svojimi, večkrat nepokornimi, verniki. Zdi se mi pa, da moram ob Küzmiču nujno govoriti o duhovščini kot posebnem kult. in narodnem činitelju v Prekmurju. Ni malenkost ali slučajnost, da so Prekmurci ohranili svoje slovenstvo. Vzdržati tako dolgo obdobje — je zahtevalo odpornosti in vztrajnosti. Prekmurje ni bil ne geografsko ne zgodovinsko zaprt teritorij, bilo pa je kljub perifernosti močno izpostavljeno raznim tujerodnim težnjam. Da so naše meje tod obstale in ni jih napetost od obeh strani veliko premaknila, lahko rečem upravičeno, je večinoma zasluga duhovniške inteligence. Medtem, ko se je drugo razumnstvo odtujilo, je duhovščina dolga stoletja družila versko in narodno zavest in delo ter ohranjala zvezo s tradicijo in z ljudstvom.

Iz kakšnih pogojev je zrasla prva prekm. kat. knjiga? (1780. Sv. Evangelijomi). Literarno so začeli delati pri vseh Slovencih duhovniki in sicer je značilno, da so bili v prekmurski ločenosti kot v centralnih pokrajinah luterani prvi. Razloga iščemo v dinamični novega gibanja in v dejstvu, da sta Trubar in dvesto let pozneje Prekmurec Štefan Küzmič, ker jima je bila odvzeta možnost učenja v cerkvi, izven domačega okolja, segla po modernem sredstvu — knjigi. Št. Küzmič navaja, da ga je privedlo do pisanja

minimalno mezdo, življenjske potrebščine pa so pri nas še dražje kakor po drugih krajih. Da bi borba za delavske pravice bila bolj učinkovita sta se obe delavski organizaciji to je ZZD in ZPD tesno med seboj povezali, da s skupnimi napori izvojujeta tiste pravice za naše delavstvo, ki pravice temu delavstvu pripadajo.

Gjörkiš Ane domačim. Naznanjam vam, da sem dobo v roke vaše pismo, pitate me za svoje drage; ali na žalost, ne vem za nje. Dekla Ana Gjörkiš iz Trnja, ne vem či to tista, šla je meseca marca v Francijo in njena pajdašica, štera je tudi te šla, zvala se je Mariča. Ta je že itak v Nemčiji. Pred Petrovim zadnje dni junija sem ešče gučao z Anov Gjörkiš tam v Franciji, kama je prišla na kontrakt; je v dobrom mestu in se tudi dobro počuti, jaz sem nej bio daleč od nje. Bog živi! — Lipič Štefan iz Gančan zdaj v Nemčiji v Halberstadt.

Na podporo Novin je darüvao g. Némethy Štefan, trgovec, Lendava, 10 din, Ritlop Anton, Dolgavas 10 din. Bog povrni!

Darovi za misijonarja-novomašnika. Gančanci so zopet pokazali svoje veliko spoštovanje in radodarnost do duhovnikov. To pot je vsaka hiša darovala za svojega misijonarja, letošnjega novomašnika, č. g. Cigan Ivana. Darovali so po svojih močeh, rž, pšenico, denar in nekateri vse troje. Če so nabirali iz uvidenosti izpustili kakega siromaka, je sam prinesel svoj dar za njim. Celo občinska sirota je darovala 4 din. V žitu in denarju je bilo nabranega okrog 2500 din. Ta denar bo z imeni vseh darovalcev poslan na Rakovnik, kjer bo č. g. Ivan Matko, tudi naš vačan in novomašnikov sobrat, kupil najprimernejše darilo in ga poslal v Indijo, kot dar Gančancev svojemu novomašniku.

Poleg silja so še v denarju darovali: Šadi Ludvik, trgovec, 100 din, Györköš Jožef, gostilničar 100 din, Casar Vinko, šol. uprav. 100 din, Sraka Karci 50 din, Cigan Ivan, sodar 50 din, Grüškovnjak Jožef 80 din, Pleša Marta 20 din, Sraka Marga 20 din, Gal Emerik 15 din. Po 10 din so darovali: Vörös Matjaš, Maučec Štefan, Jerebic Jožef, Žizek Bara, Püčko Štefan, trgovec, Küzma Ivan, zidar in Čačinovič Imre, gostilničar iz Rakičana. Po 5 din: Bakan Martin, vrvar, Maučec Ivan in Maučec Jožef, sodar. Po 4 din: Sraka Marika in Horvat Milan. Nadalje: Kociper Maljaš 3.50 din, Koler Terezija 3 din, Žalik Martin 2.50 din, Marič Marija 2 din, Antolin Marjeta 2 din in Horvat Štefan 2 din. — Vsem darovalcem Bog plačaj!

Zadnje vesti

Med Anglijo in Francijo je nastala velika napetost radi bombardiranja Dakarja (franc. pristanišče v Zapadni Afriki) od strani angleških pomorskih sil. Francoske zračne sile so, kot odgovor angležem, bombardirale Gibraltar. Ni izključeno, da bo radi tega dogodka francoska vlada v Vichy-ju, kjer ima sedaj svoj sedež, napovedala vojno Angliji.

Kakor javljajo nekateri časopisi, bo v kratkem prišlo do sestanka med Hitlerjem, Mussolinijem in gen. Francom

„zmenkanje slov. duševnoga pisma“, piše pa zato prekmurski, „ar tej našij Vogrskih Slovenov jezik od vsej drugi (Slovanov namreč) dosta tühoga i sebi lastivnoga ma.“

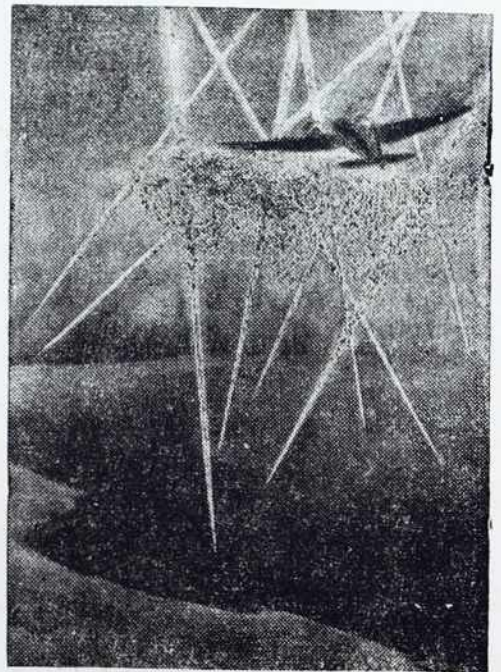
Za prvo kat. knjigo in za Miklošev pisateljsko delo splošno bom navedel tri razloge. Poudariti pa moram, da je to obsežnejše kot vseh dotedanjih luteranskih avtorjev (sedem knjig, oni pet), na drugi strani pa bolj možno, ker je že bila lut. tradicija.

1. Nedvomno je vzpodbuda z lut. strani — prim. pojav kat. protireformacijske ali takojmenovane katoliško obnovitvene književnosti. Kat. knjiga naj bi bila protisila luteransko slovstvu.

2. ustanovitev somboteljske škofije: vsi kat. Slovenci na Ogrskem so bili zdaj združeni, prej jih je ločila cerkvena uprava (zagrebška, györška, vesprenska škofija). Za Küzmiča je ta moment važen tem bolj, ker ga je močno podpiral prvi somboteljski škof Szily, seveda v smislu verskih stremiljenj.

3. Zadostitev domačim potrebam: rabili so knjig za cerkev in šolo — šola je takrat dobivala večji pomen (doba Marije Terezije), bila je pa versko ločena, last verskih občin. Tudi Starine navajajo ta razlog: zmenkanje potrebnih slov. knjig.

Gotovo je pa tudi, da je prosvetljena doba za zahtevo po ljudskem jeziku, doprinesla svoj del.

Angleški žarometi zasledujejo nemško letalo.

S • P • O • R • T

S. K. Mura—S. K. Lendava 10:1 (4:1)

Zadnje nedeljo se je v Soboti odigrala prvenstvena nogometna tekma med prekmurskima rivarima, ki se je končala z visokim porazom gostov. Ker so bili sportni odnosi med Muro in Lendavo že nekaj let prekinjeni, je vladalo med našo sportno publiko veliko zanimanje ter je lepa sončna nedelja, kakršnih je bilo v tem letu malo, privabila na Murin stadion lepo število navijačev obeh klubov.

Muraši so ta visoki rezultat z lahkoto dosegli, saj nasprotnik - lahko rečemo - sploh ni zaigral in je izgledalo, kakor da bi se bal žoge. Takoj ob začetku se je videlo, da jih je obvladala nervoznost. To se je opazilo posebno pri golmanu, ki bi lahko zadržal marsikatero žogo. Zmage Lendavčanov sicer nismo pričakovali, toda tako visokega poraza tudi ne, posebno, ko je „Lendava“ pri zadnjih prijateljskih tekmah s čakovskimi in varaždinskimi klubi dosegla res zadovoljive uspehe ter pokazala tudi lepo igro.

Muraši so v glavnem od prvega do zadnjega dobro rešili svojo vlogo, posebno pa sta ugajala Kukanja in Bosina. Šk.

Za novo sezono prinašamo

radioaparate

Minerva, Orion, Körting, Sachsenwerk, Hornophon, Mende, Braun, Graetz, z dvoletnim jamstvom.

Baterijski aparati so opremljeni z D elektronskimi, delujejo brez akumulatorja. * Predvajanje aparatov brezobvezno - ceniki franko.

RADIO Dolgoročno odplačilo!

NEMEC

M. SOBOTA

Še besedo o Küzmičevem prosvetljenstvu. Razumljivo je, da Küzmič kot duhovnik ni bil svetovno-nazorno prosvetljenec, pač pa so mu lastne nekatere črte, ki so izraz prizadevanj prosvetljene dobe. Te prosvetljene težnje ga ločijo od Štefana Küzmiča in luteranskih avtorjev pred njim: tem je bilo pri šolski knjigi (edina: abecedarium Slovensko 1725) bistveno, da ljudi naučijo čitati in jim tako posredujejo svoje verske knjige — isto Trubar in kat. protireformacija, prosvetljeni pisatelji pa upoštevajo tudi posvetno izobraženost. To črto že močno nakaže Küzmičeva „mala čitanka“ l. 1790. (prim Kumerdejeva Vadenja), postane pa še splošnejša pri Košiču, ki piše že zgodovinske knjige. Druge Küzmičeve prosvetljenske poteze so: prevajanje terezijanske pesmarice (Gutsmann, Volkmer) in želja, da bi poslovenil Jožefov tolerančni patent (Zelko, M. Küzmič, 14).

Danes je pač dejstvo prekmurske knjižne besede umrlo, čas je prinesel druge zahteve. Ko se hvaležno spominjamo ljudi, ki so nam ohranili našo slovensko misel, močno občutimo Küzmičovo delo v molku preteklosti in mislimo na avtorja, o katerem piše pisatelj Starin: Dokečkoli se bo nad Slovenskom nebo plavilo, vnetoga plebanoša bo vsako dobro srce slavilo.

bš.

(V prihodnji številki pa bomo na tem mestu objavili še življenje in delo Fr. Ivanocyja.)

PRAVILA

Agrarne in gospodarsko-podporne zadrage v Črensovcih.

O odstranitvi članov upravnega odbora mora nadzorni odbor takoj obvestiti revizijsko zvezo, sklicati skupščino najkasneje v 15 dneh in ji predložiti vse zapažene nepravilnosti, storjene od oseb, ki so bile odstranjene od dolžnosti; če pa v upravnem odboru ni ostalo zadosti članov, je treba postopati po § 21.

§ 34.

Član upravnega odbora ne sme priti ne kot dolžnik ne kot porok v obveznost nasproti zadrugi brez posebne odobritve nadzornega odbora, izdane po sklepu seje nadzornega odbora.

Član nadzornega odbora ne sme opravljati svoje dolžnosti v takih poslih zadrage, pri katerih je sam prizadet. Takšen primer mora takoj javiti ostalim članom nadzornega odbora.

§ 35.

Glede odgovornosti za prekršitve dolžnosti, zlasti dolžnosti po § 31. teh pravil, se smiselno uporabljajo določbe § 26. V pravdi za povračilo škode zastopa zadrugo upravni odbor, če ne izvoli skupščina enega ali več zastopnikov.

V ostalem veljajo glede odgovornosti določbe združnega zakona.

3. Skupščina.

§ 36.

Svojo pravico, odločati v poslih zadrage, izvršujejo združniki na skupščini osebno.

Zakonskim zastopnikom združnikov, ki so pravne osebe, kakor tudi zakonskim zastopnikom takih združnikov, ki so pod skrbstvom, ni potrebno posebno pooblastilo, morajo pa dokazati svojo pravico do zastopanja.

Sklic skupščine in dnevni red se morata pravočasno naznaniti revizijski zvezi, ki ima pravico, da pošlje na skupščino svojega predstavnika, ki ima pravico do besede na skupščini.

§ 37.

Predmeti, o katerih mora odločati skupščina, so tili:

1. Izvolitev in menjava članov upravnega in nadzornega odbora in likvidatorjev;

2. sklepanje o letnih sklepnih računih, o uporabi poslovnega prebitka (§ 13.), o nadopolnitvi poslovne zgube in o podeljevanju razrešnice članom upravnega in nadzornega odbora;

3. sklepanje o revizijskih poročilih;

4. določanje skupne vsote, do katere se sme zadruga zadolžiti;

5. sprememba in dopolnitev pravil;

6. načelno sklepanje o ustanavljanju združnih podjetij;

7. sklepanje o prestanku zadrage ali o spojitvi z drugo zadrugo;

8. sklepanje o predlogih in pritožbah združnikov zoper poslovanje članov upravnega in nadzornega odbora ali likvidatorjev in sklepanje o pritožbah združnikov zoper izključitev.

Za vsako spremembo ali dopolnitev pravil je potrebna predhodna soglasnost revizijske zveze.

§ 38.

V šestih mesecih po končanem poslovnem letu mora biti redna skupščina, ki odloča o letnih sklepnih računih, o uporabi poslovnega prebitka (§ 13.), o nadopolnitvi morebitne poslovne zgube, o razrešnici za člane upravnega in nadzornega odbora in o izvolitvi članov teh odborov, sme pa odločati tudi o drugih predmetih.

Če upravni odbor ne skliče redne letne skupščine o pravem času, jo je dolžan sklicati in opraviti nadzorni odbor najdalj v nadaljnjem mesecu dni. Če pa niti nadzorni odbor ne skliče te skupščine o pravem času, jo je dolžna sklicati in opraviti revizijska zveza v nadaljnjem mesecu dni.

Izredne skupščine se skličejo, kadar to zahteva združni zakon ali če to zahteva važna korist zadrage. Tudi izredne skupščine sme sklicevati upravni odbor, nadzorni odbor in revizijska zveza.

(Dalje.)

Pismo iz Baranje

Delavci nam pošiljajo pozdrave in med drugim pišejo:

Tu se nas nahaja okrog 350 sezonskih delavcev, pred vsem največ iz Slovenske Krajine in iz sosednega Štajerskega in zelene-ga Medijmurja.

Teško je naše življenje, trdna je usoda nas delavcev, naše razmere vsak lahko občuti, ki z nami enak kruh deli.

Kmet je ponosen na svoj kmetijski stan, ljubo svojo mater zemljo.

Kaj pa mi? Mi pa moramo ljubiti tujino. Mi se moramo podvrči tujcu, da nas tujci izkoriščajo, tujcu in tujini moramo darovati vso svojo življensko silo. Tujina nam žre najlepše delovne sile. Svojo mladost prodamo tujcu, ki iz nas izže meso in nam spiže kri. Nam mora biti vsak brat, ki nam da kruh. To je naša težka žrtev od rane mladosti in skoz vse življenje.

Če Bog da in pride tudi oni čas, da bomo slovo jemali od Baranje.

Približuje se jesenski raj in tudi mi se vrnemo v rojstni kraj!

Iz skrajne Baranjske zemlje tik madžarske meje naj hitijo naši pozdravi vsem tovarišem in tovarišicam v tu in inozemstvo.

Ljudevit Cifer

v imenu vseh sez. delavcev na Kneževem.

ZALAR MARIJA: Gospodinja skrbi za zimo

Mešana salata za zimo. Zdaj je v vrtu in na trgu dovolj zelenjave. Ni potrebno, da si delaš velike stroške z vlaganjem najlepših in najdražjih sadežev. Vzemi zelo velik steklen kozarec, kot ga imaš za kumarce ter ga dobro operi. Prevrli dva litra vode, daj v krop pol žlice soli in esenca po okusu da bo precej kislo. Vae, kar imaš na vrtu, prinesi in nareži v rezine. Dno kozarca obloži z listjem od hrena. Naribaj v lističe črne redkvice, hrena, kolerabe, zelenih paradižnikov, velikih neolupljenih kumar. Te kumare moraš posebej ribati in nasoliti, čez 10 minut izžet in tako jih boš vlagala v kozarec. Nareži mnogo čebule in če ljubiš tudi česenj med kumare. Naribaj tudi rdeče korenje (karote) ali ga pa nareži v dolge rezine. Paprika zelena in rdeča, belo in rdeče zelje v rezance naribano, to vse pride v kozarec. Eno za drugim po par minut prevrli v jesihi, polagaj na krožnik, ohlajeno pa v kozarec. Vmes polivaj ohlajen jesih. V jesihi prevrli peteršilj in zeleno, preden pokušaš vse drugo. To pa oboje izvzemi že čez par minut, ker ne pride v kozarec. To je le dišava. Skuhaj kolerabice v lističih naribane ter jih čez par minut izvzemi z žlico; potem korenje in prav naglo zelen paradižnik v lističih. Hren, kumare, črna redkvice in drugo se pa ne kuha. Na drobce nareži še svež peteršilj in ga po-

trosi med kumarce. Črn poper v zrnju kuhaš kar vedno vmes. Rdeče paradižnike nareži na rezine in jih tudi prevrli, a zelo naglo. Tako bo vse zelo lepo v kozarcu in jako dobro za zimo. Na 1 liter tega jesiha daj 2 deki cukra, kar naredi kvašo posebno fino. Solata naj bo v kozarcu do vrha natlačena in nazadnje dobro zaveži ter shrani.

Slive kot kompot za zimo. Slive skuhaš na pol. V kozico daj nekoliko vode ali jesiha, ali pa silvovke, dokler prve slive ne počijo in že dajo sok. Pečke ostanejo vse zraven in lupine tudi. Še toplo nadevaj ali prevrni v dobro glaziran lonec. Ocukrala si po okusu precej sladko, a ne preveč gosto, ker ne smeš imeti ne cele in ne razmečkane; torej le na pol kuhane, a odprte. Zelo bodo služile k šmaru. Lahko daš vmes nekoliko posebej skuhanih brusnic. Ohlajene polji z maslom ali s ceresom, da se skorja strdi kot pokrov.

Brusnice. Vzemi 1 kg brusnic, četrt kg cukra in 1/8 kg vode, to je mera. Vodo in cukur skuhaš, da potegne nit, to se doseže s kuhanjem v 5 minutah. V ta sok stres jagode in naj vse vre 6 minut, da bodo lepo rdeče. Potem jagode izvzemi, sok pa še pokuhaš in ohlajenega polji na brusnice v kozarcu.

Ta skrb je še važnejša!

Nastopil je tisti letni čas (jesen) ko se vrši pospravljanje zadnjih pridelkov. V tem času vsakdo skrbi, da si napravi zalogo za zimsko mesec. Kdor bi vse pridelke sproli porabil ali odal in ne bi mislil na zimo, bi bil nespometen.

Razsoden človek pa ne misli samo na zimo in ne skrbi le za zimsko mesec. Tudi drugo skrb ima in sicer skrb za svojo bodočnost ter za bodočnost svojcev. Kdor ne bi mislil na to, tudi ne bi bil pameten.

In v čem obstoja skrb za bodočnost, oziroma zasiguranje bodočnosti? V zavarovanju. Kar so nakopičeni pridelki za zimsko mesec, to je zavarovanje za bodočnost. Najboljše zavarovanje za vsakega, zlasti pa za manj premožne, je „Karitas“, ki je že zbrala nad 40.000 zavarovancev in je po svojem delovanju pravo ljudsko zavarovanje. Pri njej se lahko zavaruje: 1. dota, 2. starostna pre-skrba, 3. posmrtnina.

Največja ugodnost zavarovanja „Karitas“ je v tem, da stavlja zelo znosne pogoje in nudi nekatere ugodnosti, ki jih pri drugih zavarovanjih sploh ni. Neštete zahvale v časopisih pričajo, da je „Karitas“ velika dobrotnica ljudstva.

Zavarujte sebe in svoje! To lahko naredite pri zastopniku Karitas ali pa pri vodstvu Karitas v Mariboru, Orožnova u. 8. Ne odlašajte! Čim prej se boste zavarovali, prej boste osigurali sebe in svoje.

Pošta

ŠIRITELOM! Kak znate, z novim letom preidejo Novine z M. Listom v lastništvo Kat. tiskovnega društva Slov. Krajine. Do novoga leta mora stari lastnik z novim obračunati. Ne more pa, če naročnine ne poravnate. Mesece dolgo trpijo teški računi. Zato ne otežkavajte itak težkoga dela, nego meseca oktobra poberite i pošilte notri do zadnje pare celoletno naročnino. Kmet letos z lej-kotov pride do penez. Prgiščo zrnja oda, pa naročnino v rokaj ma Zato pa na delo brez odlašanja. Mejte vsi lahke noge i friške pete, ka do za tiskarico pune mošnje. Ovak dugov ne moremo plačati. — Slana Johan, Melinci. Tvoje pismo je pozno prišlo, gospoda najme ne bilo skoro en tjezen doma. Kolmanko Ana, Gradišče. Vogler Štefan je naročo svoj čas naše liste v Francijo i na dom tudi. Javia se nam, da je vmro od jetike i da je ostalo dvoje dece i veliko siromaštvo. Javite nam, prosimo, da li je ta reč takša, kak smo zvedili. Šohar Franc, Dolič 52. Šohar Viktor je naročo za vas Novine iz Francije. Duga na lani je 14 din i na letos 30 din. Vi Novin ne smete sprejemati, če je neščete plačati. Šohar Karol pa ne dobivaš že lani Novine v Francijo, zato on ne mogo za vas plačivati. — Kličan Franc, Državna ergela Karadjordjeva. Mi smo sprejeli 167 din za vaše Novine i M. Liste. Naročo je pa ešče Lajnšček Janez na svoje ime. Te neplačao, toga smo opominali i ne vas. Kaus Franc, Gradišče. Po čeki ste 10 din več poslali. Na pošil so vaše naročilo odrezali, zato vas prosimo, obvestite nas, na koj je višek poslani.

Ste nam našli novega čitatelja?

MATIJA MALEŠIČ:

K r u h

POVEST SLOVENSKE KRAJINE

Ilonka se zdrzne, dvigne glavo, si zasenci oči in gleda po sosednjem vrtu. Nikogar ne opazi. Pa odpoje:

„Ti misliš, ti misliš, da rada te 'mam. Ti fige pokažem, za norca te 'mam.“

Ne gleda po vrtu, pogled obrne na pletenje. Ko da poje sama sebi ali ko da je je sram rdečice, ki ji je vzkliha na licih.

Ne več prešerno, skoro hrepeneče poje moški glas:

„Kraj Mure sem hodil, kraj Drave še ne, vse ljubce sem videl, al' svoje še ne.“

Ilonka ne dvigne glave, hitro plete in poje:

„Ti misliš, ti misliš, da rada te 'mam. Ti fige pokažem, za norca te 'mam.“

„Tako?“ Pred Ilonko stoji Sukičev Ivan. Razgret je in dobre volje. Iz oči mu sije ljubezen, na ustih igra vprašujoč smeh.

Ilonka se prestraši. „Tako me prestrašiš!“

„Kaj mi poješ tako?“

„Kakor si posodil, tako sem vrnila! Če imaš tri...“

„Deset, če hočem!“

„Sto jih imaš lahko, pa se ne bom jokala!“ Ivan se naglo sklone in jo ujame za roko.

„Pusti me!“ se brani Ilonka. „Mati so v hiši.“

„Lep par! To rečem in sem vedno trdil.“

Ivan osuplo odskoči.

Ritoper je neslišno pridrobnel in stoji pred bajto.

Ilonka je vsa rdeča in v zadregi.

Ivan bi ga najrajši s pogledi pogreznil v zemljo.

„Človek malo ponagaja...“ se skuša opravičevati, pa mu beseda zastane.

„Nič, nič zato! Saj sta mlada! In lepa! Ko bosta šla v cerkev, bo drlo staro in mlado na cesto. da vidi par, kakršen ne gre k poroki vsako leto.“

Ivanu je nerodno, dasi mu Ritoperjeve besede niso čisto zoprne.

Ilonkina lica gorijo v rdečici. Zgane pletenje, plane s praga in hoče zbežati v vežo.

„Vidiš jo, veverico! Postoj malo, da se pomeniva! K tebi sem prišel,“ hiti Ritoper.

Ilonka ga vpraševaje pogleda, začudeno ga meri Ivan.

„Ne glejta me tako! Saj nisem prišel snubit! Sem že oženjen! Pa da sem i vdovec — hm, kislo grozdje, kajne!“

Ilonka hoče uteči iz veže v sobo.

„Tak poslušaj! Lansko jesen si rekla, da bi šla letos z nami. Se nisi premislila?“

Z Ilonkinih lic gine rdečica, obstoji, pozabi, da je hotela zbežati v sobo. Ivan pogleduje Ilonko, pogleduje Ritoperja.

Mati stopi iz sobe.

„Bi šla, Ilonka?“

„Da bi šla?“ Materi se izvije vzdih iz prsi.

„Zakaj bi naj ne šla? Saj vem, da ne vzdrži! Ji je že v krvi, da ne bo mirovala, dokler se ne odloči, da gre. Oče je hodil, ti si hodila do pred leti — tudi Ilonka pojde! V krvi je to!“ razlaga Ritoper.

„Da bi ji ne bilo v krvi!“ Materine besede so težak vzdih.

„Kaj pa ji bo hudega? Dober kos sveta si ogleda, vidi tuje ljudi in šege in — kar je glavno — zasluži, zasluži.“ Ritoper mimogrede pogleda po borni bajti in prazni veži.

„Zaslužila bi! Ali... ali, saj je še otrok!“

„To se ti le zdi! Mislim, da sama ne misli tako! In nekdo drugi tudi ne!“ Ritoper prijazno pomežikne Ivanu. „Bale bo treba, bale! Praznih rok je vendar ne pustiš pred oltar. Če si prislužil za balo...“

„Zaradi bale...“ reče počasi in tiho Ivan, pa se vgrizne v jezik. Le kako mu je moglo priti na

jezik! Izbleknil bi neumnost in razodel najskrivnejše misli svojega srca, ki jih sam le strahoma in v samotni premišljuje. Ves zardi in obrne materi hrbet.

Tudi Ilonka zardi in povesi pogled.

„Tem slabše, če ni več otrok! Same je vendar ne morem puščati med svet. Na poljskem delu se nabere vsakojakih ljudi. Če bi šle obe...“

Ivan je materi hvaležen ie jo pritrjevalno pogleda.

Ritoper naglo s palirskimi očmi presodi vdovo in ni zadovoljen.

Ilonka dvigne glavo. „Da bi Vi šli, mati?“

„Kaj veš, sirotišče, kak jž svet.“

„Saj ne pojde sama! O, koliko nas gre! Skoro pol naše vasi! Saj bo med samimi domačini in ko doma.“

„Ali pojde Veren s teboj?“

„S kom pa pojde? Kaj nismo domači? Pa bi šel s tujim palirjem?“

„Ali je obljubil?“

„Pojutrišnjem se domenimo. Saj prideš k pogodbi, Ilonka?“

Silno prosijo svetle Ivanove oči: „Ilonka, reci, da ne prideš! Ilonka, Ilonka, ali ne čutiš, kdo te prosi in kako iz dna srca te prosi?“

Materin pogled govori: „Ne hodi, hčerka!“ Govori pa tudi: „O, koliko sva pretrpeli ta leta po očetovi smrti. Koliko sva pretrpeli to zimo! Glej siromaštvo!“

V Ilonki se bori: Ali je res v krvi to hrepeneje po daljnih, tujih krajih? Mati bi šla pri vsej svoji bolehnosti sama, samo da bi ne stradali za zimo, kakor sva to zimo. Saj tisto, kar zaslužiš s šivanjem, ni niti za nezabeljen krompir.

Ilonka ne pogleda Ivana, pogleda mater, pogleda Ritoperja in vpraša: „Pojutrišnjem, pravite?“

„Pojutrišnjem!“

„Le ako gre Veren s teboj, da popazi nanjo! In ne s prvimi delavci! Premrzlo je! Šele h košnji ali k žetvi in mlatvi!“

„Ilonka!“ Ivan je žalosten in tiho jekne.

Po strani ga pogleda Ritoper. „Pojutrišnjem!“ Pomigne Ilonki in oddrobni po vasi.

(V drugo naprej.)